

Mål C-307/22

Sammanfattning av begäran om förhandsavgörande enligt artikel 98.1 i domstolens rättegångsregler

Datum för ingivande:

10 maj 2022

Domstol som begär förhandsavgörande:

Bundesgerichtshof (Tyskland)

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

29 mars 2022

Klagande:

FT

Motpart:

DW

Saken i det nationella målet

Talan väckt av DW i vilken han yrkar att motparten, FT, som är tandläkare, ska förpliktas att kostnadsfritt lämna ut en kopia av alla journaluppgifter som rör honom.

Syfte med och rättslig grund för begäran om förhandsavgörande

Tolkning av unionsrätten, i synnerhet artikel 15.3 i förordning (EU) 2016/679; begäran om förhandsavgörande har framställts på grundval av artikel 267 FEUF

Frågor som har hänskjutits för förhandsavgörande

1. Ska artikel 15.3 i dataskyddsförordningen, jämförd med dess artikel 12.5, tolkas så, att den personuppgiftsansvarige (i detta fall den behandlande läkaren) inte är skyldig att kostnadsfritt förse den registrerade (i detta fall patienten) med den första kopian av personuppgifter som är under behandling och som rör den registrerade, om den registrerade inte har begärt kopian för något av de syften som

avses i skäl 63 första meningen i dataskyddsförordningen, närmare bestämt för att vara medveten om att behandling sker och kunna kontrollera att den är laglig, utan för ett annat legitimt syfte som dock inte är relaterat till personuppgiftsskydd (för att eventuellt göra gällande anspråk som grundas på läkarens medicinska ansvar)?

2. För det fall att fråga 1 ska besvaras nekande:

a) Kan nationell lagstiftning som antagits i en medlemsstat före det att dataskyddsförordningen trädde i kraft utgöra en begränsning enligt artikel 23.1 i i nämnda förordning av rätten att kostnadsfritt erhålla en kopia av de personuppgifter som den personuppgiftsansvarige behandlar enligt artikel 15.3 första meningen i dataskyddsförordningen, jämförd med dess artikel 12.5?

b) För det fall att fråga 2a ska besvaras jakande: Ska artikel 23.1 i i dataskyddsförordningen tolkas så, att andras rättigheter och friheter i den mening som avses i denna bestämmelse även ska anses omfatta deras intresse av att inte behöva bära de kostnader som uppstår i samband med att en kopia av uppgifter tillhandahålls med stöd av artikel 15.3 första meningen i dataskyddsförordningen, jämte andra kostnader hänförliga till tillhandahållandet av kopian?

c) För det fall att fråga 2b ska besvaras jakande: Kan de rättigheter och skyldigheter som följer av artikel 15.3 första meningen i dataskyddsförordningen, jämförd med dess artikel 12.5, begränsas enligt artikel 23.1 i samma förordning genom nationell lagstiftning som föreskriver att när en läkare agerar inom ramen för en patient-läkarrelation och lämnar ut en kopia av patientens personuppgifter från dennes patientjournal, har läkaren alltid rätt att begära ersättning av patienten för de kostnader som uppkommer, oberoende av omständigheterna i det enskilda fallet?

3. För det fall att fråga 1 ska besvaras nekande och fråga 2a, 2b eller 2c ska besvaras nekande: Omfattar rätten enligt artikel 15.3 första meningen i dataskyddsförordningen även en rätt att inom ramen för en patient-läkarrelation erhålla kopior av alla delar av patientjournalen som innehåller personuppgifter rörande patienten, eller omfattar den endast en rätt att erhålla en kopia av patientens personuppgifter som sådana, och det är i detta sammanhang upp till läkaren som behandlar personuppgifterna att avgöra hur de ska sammanställas och tillhandahållas till patienten i egenskap av registrerad?

Anförda unionsbestämmelser

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning) (nedan kallad dataskyddsförordningen): artikel 12.5, artikel 15.3 första och tredje meningen, artikel 23.1, i synnerhet led i, skäl 63, i synnerhet första meningen.

Anförda nationella bestämmelser

Bürgerliches Gesetzbuch (BGB) (civillagen)

630f § (Dokumentation av behandlingen)

”1) Den behandlande läkaren är skyldig att i omedelbar anslutning till behandlingen i dokumentationssyfte föra patientjournal i pappersform eller elektronisk form. ...

2) Den behandlande läkaren är skyldig att i patientjournalen dokumentera samtliga åtgärder och deras resultat som ur medicinskt hänseende är väsentliga för nuvarande och framtida behandling, vilket i synnerhet omfattar anamnes, diagnoser, undersökningar, undersökningsresultat, bedömningar, vårdbehandlingar och deras verkningar, interventioner och deras verkningar, samt samtycken och information som lämnats. Läkarutlåtanden ska inkluderas i patientjournalen.

3) Den behandlande läkaren ska bevara patientjournalen under tio år efter att behandlingen avslutats, såvida inga andra lagringstider föreskrivs enligt andra bestämmelser.”

630g § (Rätt till insyn i patientjournalen)

”1) På patientens begäran ska vederbörande utan dröjsmål få ta del av sin fullständiga patientjournal, såvida det inte finns väsentliga terapeutiska skäl som talar mot detta eller det skulle inkräkta på tredje parter väsentliga rättigheter. ...

2) Patienten kan även begära att elektroniska kopior av patientjournalen ska lämnas ut. Patienten ska härvid ersätta de kostnader som uppstår för den behandlande läkaren.

...”

Kortfattad redogörelse för de faktiska omständigheterna och förfarandet i det nationella målet

- 1 DW har begärt att FT kostnadsfritt ska tillhandahålla en kopia av samtliga journaluppgifter som rör honom och som FT innehar. FT är tandläkare och verksam i Tyskland. DW behandlades av henne. Han anser att den tandvård som FT tillhandahöll var felaktig. FT anser att hon endast behöver tillhandahålla en kopia av journaluppgifterna mot ersättning för de kostnader som detta medför.
- 2 Amtsgericht (distriktsdomstolen) biföll DW:s talan. Landgericht (Regiondomstolen) ogillade FT:s överklagande. Landgericht fann att den omständigheten att DW begärt tillgång till sina journaler för att undersöka möjligheten att utkräva medicinskt ansvar inte innebar att han var förhindrad att framställa sitt anspråk med stöd av artikel 15 i dataskyddsförordningen. I sitt

överklagande till den hänskjutande domstolen har FT vidhållit sitt yrkande att DW:s talan ska ogillas. Utgången i målet beror på om appellationsdomstolen gjorde sig skyldig till felaktig rättstillämpning när den fann att talan – såsom DW har gjort gällande – är välgrundad enligt bestämmelserna i dataskyddsförordningen. För att besvara denna fråga är det således nödvändigt att tolka bestämmelserna i dataskyddsförordningen, i synnerhet artikel 15.3.

Kortfattad redogörelse för skälen till att förhandsavgörande begärs

- 3 Den hänskjutande domstolen erinrar om att enligt nationell lagstiftning, närmare bestämt 630f och 630g §§ BGB, är FT inte är skyldig att kostnadsfritt tillhandahålla DW kopior av hans journaluppgifter.
- 4 DW skulle emellertid kunna grunda en rätt att kostnadsfritt erhålla kopior av handlingarna direkt på artikel 15.3 i dataskyddsförordningen, jämförd med dess artikel 12.5. Denna förordning är tillämplig i såväl materiellt som tidsmässigt hänseende i förevarande fall. Det framgår av artikel 15.3 första och andra meningen i dataskyddsförordningen, jämförd med dess artikel 12.5, att den personuppgiftsansvarige i princip är skyldig att förse den registrerade med den första kopian av de personuppgifter som är under behandling utan att ta ut en avgift.

Fråga 1

- 5 Genom den första frågan söker den hänskjutande domstolen klarhet i huruvida artikel 15.3 första meningen i dataskyddsförordningen, jämförd med dess artikel 12.5, ska tolkas så, att den personuppgiftsansvarige inte är skyldig att förse den registrerade med den första kopian av de personuppgifter som är under behandling kostnadsfritt om den registrerade inte begär kopian i något av de syften som anges i den första meningen i skäl 63, nämligen för att vara medveten om att behandling sker och kunna kontrollera att den är laglig, utan för ett annat legitimt syfte som dock inte är relaterat till personuppgiftsskydd (närmare bestämt för att göra gällande anspråk som grundas på medicinskt ansvar).
- 6 Enligt en uppfattning kan en rätt att erhålla uppgifter inte grundas på artikel 15.3 första meningen i dataskyddsförordningen, jämförd med dess artikel 12.5, om syftet med begäran är ett annat än personuppgiftsskydd, det vill säga när patientens intresse av att ta del av de begärda upplysningarna, såsom i förevarande fall, grundas på att denne vill förbereda ett eventuellt anspråk som grundas på den behandlande läkarens medicinska ansvar.
- 7 Det framstår som oklart för den hänskjutande domstolen huruvida denna uppfattning är riktig. Den registrerades rättigheter och den personuppgiftsansvariges skyldigheter enligt artikel 15 i dataskyddsförordningen syftar visserligen till att den registrerade ska vara medveten om att behandling sker och kunna kontrollera att den är laglig (se även EU-domstolens dom av den

20 december 2017, Nowak, C-434/16, EU:C:2017:994, punkt 57 angående artikel 12 a i Europaparlamentets och rådets direktiv 95/46/EG av den 24 oktober 1995 om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter). Enligt lydelsen av artikel 15 i dataskyddsförordningen saknar det emellertid betydelse vilka skäl den registrerade har för att begära ut uppgifterna för att de rättigheter och skyldigheter som föreskrivs i nämnda bestämmelse ska gälla, och bestämmelsen innehåller inte heller något krav på att den registrerade ska motivera sin begäran om att få tillgång till en kopia av personuppgifterna.

- 8 Den hänskjutande domstolen anser att unionslagstiftaren således haft för avsikt att i princip överlåta det på den registrerade att avgöra huruvida och av vilka skäl som han eller hon väljer att utöva sina rättigheter enligt artikel 15 i dataskyddsförordningen. För detta talar dessutom att den registrerade blir medveten om att behandling sker och kan kontrollera att denna är laglig när vederbörande begär tillgång till en kopia av sina personuppgifter med stöd av artikel 15 i dataskyddsförordningen, även om den registrerade begärt uppgifterna av andra skäl, vilket alltså innebär att bestämmelsens syfte i slutändan kan uppnås oavsett anledningen till att den registrerade begär ut uppgifterna. Den hänskjutande domstolen anser därför att en begäran om att erhålla en kopia av personuppgifter som är under behandling med stöd av artikel 15.3 i dataskyddsförordningen – även om den inte är motiverad av bestämmelsens skyddssyfte – varken kan anses som en begäran som är uppenbart ogrundad eller orimlig i den mening som avses i artikel 12.5 andra meningen i dataskyddsförordningen.
- 9 Det är inte heller fråga om en begäran i syfte att erhålla förmåner genom missbruk. EU-domstolen konstaterade visserligen i domen av den 26 februari 2019, N Luxembourg 1 m.fl., (C-115/16, C-118/16, C-119/16 och C-299/16, EU:C:2019:134, punkterna 98, 102, 124) att det följer av principen att enskilda inte får missbruka unionsrätten eller åberopa den i bedrägligt syfte att en medlemsstat inte ska bevilja förmåner enligt bestämmelser i unionsrätten om dessa bestämmelser inte åberopas i syfte att uppnå bestämmelsernas ändamål, utan i stället i syfte att åtnjuta en förmån enligt unionsrätten trots att villkoren för att åtnjuta denna förmån endast formellt sett är uppfyllda. För att det ska kunna fastställas att fråga är om missbruk krävs dels att det föreligger vissa objektiva förhållanden, av vilka det – trots att de villkor som uppställs i unionsrätten formellt sett är uppfyllda – framgår att syftet med de berörda unionsbestämmelserna inte har uppnåtts, dels att det föreligger en subjektiv faktor, nämligen en avsikt att erhålla en förmån som följer av unionsrätten genom att konstruera de omständigheter som krävs för att erhålla den. Den hänskjutande domstolen anser emellertid att de två villkor som uppställs genom denna dom inte är uppfyllda enbart på grund av att DW:s begäran att få en kopia av personuppgifterna under behandling enligt artikel 15.3 första meningen i dataskyddsförordningen inte motiveras av det skyddssyfte som eftersträvas med bestämmelsen.

- 10 Den hänskjutande domstolen anser inte heller att en annan slutsats kan anses följa av EU-domstolens dom av den 17 juli 2014, YS m.fl. (C-141/12 och C-372/12, EU:C:2014:2081, punkt 45 och följande punkt). Den hänskjutande domstolen är av uppfattningen att i det målet var det fråga om att fastställa föremålet för rätten att få tillgång till uppgifter med beaktande av dess skyddssyfte, närmare bestämt huruvida rätten att få tillgång till personuppgifter med stöd av dataskyddslagstiftningen kan anses omfatta den rättsliga analys som ligger till grund för beviljandet av uppehållstillstånd och som framgår av en administrativ handling. I förevarande mål är frågan däremot huruvida den omständigheten att begäran om uppgifter motiveras av skäl som ligger utanför den tillämpliga bestämmelsens skyddssyfte kan inverka på om begäran ska anses berättigad.

Fråga 2

- 11 Genom frågorna 2a–2c säker den hänskjutande domstolen klarhet i hur den nationella kostnadsbestämmelsen, som föreskriver att patienten ska stå för kostnaderna, ska tolkas mot bakgrund av dataskyddsförordningen. I detta sammanhang krävs en tolkning av artikel 23.1 i denna förordning. Enligt sistnämnda bestämmelse är det möjligt att i den medlemsstats nationella rätt som den personuppgiftsansvarige omfattas av införa en lagstiftningsåtgärd som bland annat begränsar tillämpningsområdet för de skyldigheter och rättigheter som föreskrivs i artiklarna 12–22 i dataskyddsförordningen, om en sådan begränsning sker med respekt för andemeningen i de grundläggande rättigheterna och friheterna och utgör en nödvändig och proportionell åtgärd i syfte att säkerställa något av de mål som anges i artikel 23.1 a–j i dataskyddsförordningen.
- 12 FT har i detta sammanhang åberopat syftet bestående i att skydda den registrerade eller andras rättigheter och friheter som det hänvisas till i artikel 23.1 i i dataskyddsförordningen, och har gjort gällande att kostnadsbestämmelsen i 630g § stycke 2 andra meningen BGB utgör en nödvändig och proportionell åtgärd som är avsedd att skydda den behandlande (tand)läkarens berättigade intressen.

Fråga 2a

- 13 Genom denna fråga vill den hänskjutande domstolen få klarhet i huruvida nationell lagstiftning som antogs innan dataskyddsförordningen trädde i kraft – såsom 630g § BGB i förevarande fall – också ska bedömas mot bakgrund av ovannämnda bestämmelser i dataskyddsförordningen.

Fråga 2b

- 14 För det fall att fråga 2a ska besvaras jakande och 630g § BGB således ska bedömas mot bakgrund av bland annat artikel 23.1 i dataskyddsförordningen krävs en tolkning av artikel 23.1 i.
- 15 Kostnadsbestämmelsen i 630g § BGB tar hänsyn till den behandlande läkarens ekonomiska intressen och – enligt FT:s uppfattning – även behovet av att undvika

att patienter begär utdrag ur patientjournaler utan anledning. Därmed uppkommer frågan huruvida artikel 23.1 i i dataskyddsförordningen ska tolkas så, att andras rättigheter och friheter som omnämns i den bestämmelsen även ska anses omfatta deras intresse av att inte behöva bära kostnaderna för att tillhandahålla kopior av personuppgifter enligt artikel 15.3 första meningen i dataskyddsförordningen, jämte andra kostnader hänförliga till tillhandahållandet av kopian.

- 16 Det är dock omtvistat huruvida begreppet andras rättigheter och friheter i den mening som avses i artikel 23.1 i i dataskyddsförordningen även ska anses omfatta ekonomiska intressen.

Fråga 2c

- 17 Om man anser att 630g § stycke 2 andra meningen BGB utgör en tillåten begränsning av de skyldigheter som åligger den behandlande läkaren i förhållande till patienten enligt artikel 15.3 första meningen i dataskyddsförordningen, jämförd med första meningen i artikel 12.5 i samma förordning, skulle det innebära att patienten alltid ska bära de kostnader som uppkommer för den behandlande läkaren i samband med att en kopia av personuppgifter tillhandahålls med stöd av artikel 15.3 första meningen i dataskyddsförordningen, oberoende av omständigheterna i det enskilda fallet, i synnerhet oberoende av storleken på de kostnader som faktiskt uppstår i samband med att kopian tillhandahålls.
- 18 Det leder till fråga 2c, nämligen huruvida ett sådant generellt undantag – i detta fall ett undantag i relationer mellan behandlande läkare och patienter med avseende på tillhandahållande av patientjournaler – kan anse utgöra en nödvändig och proportionell åtgärd i den mening som avses i artikel 23.1 i i dataskyddsförordningen. Den hänskjutande domstolen vill i synnerhet få klarhet i huruvida den begränsning av den registrerades rättigheter som 630g § BGB innebär faller inom det utrymme för skönsmässig bedömning som den nationella lagstiftaren tillerkänts genom artikel 23.1 i dataskyddsförordningen.
- 19 Den hänskjutande domstolen anser att det följer av kravet på att åtgärden ska vara nödvändig och proportionerlig att begränsande lagstiftning som införs i enlighet med artikel 23.1 i dataskyddsförordningen i princip måste lämna utrymme för att ta hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet.
- 20 Det gör emellertid inte 630g § stycke 2 andra meningen BGB. Bestämmelsen föreskriver ett allmänt och allomfattande undantag (i fråga om tillhandahållande av journaler). Den hänskjutande domstolen anser att denna bestämmelse inte kan motiveras av att det krävs en särskild arbetsinsats från den behandlande läkarens sida. Nämnda domstol noterar att unionslagstiftaren även tagit hänsyn den personuppgiftsansvariges ekonomiska intressen eftersom det är endast den första kopian som kan begäras ut kostnadsfritt. För eventuella ytterligare kopior som den registrerade begär får den personuppgiftsansvarige ta ut en rimlig avgift på grundval av de administrativa kostnaderna enligt artikel 15.3 andra meningen i dataskyddsförordningen.

Fråga 3

- 21 DW har yrkat att FT ska förpliktas tillhandahålla en kopia av alla journaluppgifter som rör honom, det vill säga en kopia av hans patientjournal både i den mening som avses i 630f § BGB och i den mening som avses i artikel 3 m i Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/24/EU av den 9 mars 2011 om tillämpningen av patienträttigheter vid gränsöverskridande hälso- och sjukvård.
- 22 Yrkandet kan endast stödjas på artikel 15.3 första meningen i dataskyddsförordningen i den mån som patientjournalen innehåller personuppgifter som rör DW.
- 23 Frågan om innebörden och räckvidden av skyldigheten att förse den registrerade med en kopia av de personuppgifter som är under behandling enligt artikel 15.3 i dataskyddsförordningen är omtvistad och även föremål för ett pågående mål om förhandsavgörande, som ingetts av Bundesverwaltungsgericht (Österrike) (beslut om hänskjutande av den 9 augusti 2021, mål C-487/21). Nämda mål blir avgörande för utgången i förevarande mål om DW:s talan inte ska ogillas redan på grund av de överväganden som framförts inom ramen för den första och den andra tolkningsfrågan.
- 24 Enligt en uppfattning ger artikel 15.3 i dataskyddsförordningen visserligen en rätt att erhålla en kopia av de uppgifter som ska tillhandahållas enligt artikel 15.1 i förordningen, men i princip inte någon rätt att erhålla kopior av specifika handlingar eller alla individuella uppgifter som behandlas. För att uppnå det syfte med rätten att få tillgång till personuppgifter som avses i den första meningen i skäl 63, nämligen att den registrerade ska vara medveten om att behandling sker och kunna kontrollera att den är laglig, kan det till och med vara mer lämpligt att tillhandahålla en – vid behov strukturerad – sammanfattning av de behandlade uppgifterna än en kopia av samtliga individuella uppgifter som i vissa fall till och med kan vara överflödiga. Den personuppgiftsansvariges skyldighet enligt artikel 15.3 första meningen i dataskyddsförordningen kan inte vara så omfattande att denne är skyldig att tillhandahålla en kopia av varje handling som innehåller en personuppgift, exempelvis den registrerades namn. Denna uppfattning stöds även av EU-domstolens dom av den 17 juli 2014, YS m.fl. (C-141/12 och C-372/12, EU:C:2014:2081, punkterna 45 och 59–60).
- 25 I enlighet med ett annat synsätt har den registrerade enligt artikel 15.3 första meningen i den allmänna dataskyddsförordningen i princip rätt att erhålla en kopia av samtliga personuppgifter som behandlats av den personuppgiftsansvarige i den version som dessa återfinns hos denne. Patienten ska således erhålla en kopia av samtliga journaluppgifter som rör vederbörande, i den mån som dessa innehåller personuppgifter. Det vore i sådana fall inte tillräckligt att endast lämna ut en sammanfattning av uppgifterna.
- 26 Denna uppfattning grundas på att den registrerades rätt att erhålla en kopia utgör en självständig rättighet i förhållande till rätten att få tillgång till uppgifter enligt

artikel 15.1 i dataskyddsförordningen, och den är således inte systematiskt begränsad till uppgifternas innehåll enligt nämnda bestämmelse. Målen om insyn och möjliggörande av en laglighetskontroll som anges i skäl 63 kan inte uppnås på samma sätt om endast en sammanfattning eller översikt av de personuppgifter som behandlas tillhandahålls. EU-domstolens dom av den 17 juli 2014 YS m.fl. (C-141/12 och C-372/12, EU:C:2014:2081), angående tolkningen av artikel 12 a i direktiv 95/46, kan inte tillämpas i förevarande fall, eftersom sistnämnda bestämmelse inte föreskrev någon rätt att erhålla en kopia.

ARBETS
DOKUMENT